

IN MEMORIAM

Професор др Бранимир Јанковић (1920 - 1990)

Југословенска правна наука изгубила је једног од водећих интернационалиста завршетком животног пута професора Бранимира М.Јанковића 26. септембра 1990. године. Отишао је заувек изузетан човек и хуманиста, доајен међународног права и дипломатије у нашој земљи и свету. Правни факултет у Нишу изгубио је његовом смрћу свог првог професора Међународног јавног права, а Универзитет у Нишу једног од оснивача и првог ректора.

Бранимир Јанковић рођен је у Ваљево 1920. године. Дипломирао је на Правном факултету у Београду 1947. године. На истом факултету докторирао је 1955. године са тезом "Начело једногласности у међународном праву". Своју универзитетску каријеру започео је на Правном факултету у Сарајеву као асистент, а затим доцент и професор на предмету Међународно јавно право са историјом дипломатије. За професора Правно-економског факултета у Нишу изабран је 1962. године. Од 1970. године редовни је професор Факултета политичких наука Универзитета у Београду, где је пензионисан 1. октобра 1985. године.

Научна и стручна активност професора Јанковића била је изузетно плодна и у иностранству. Предавао је Међународно јавно право и дипломатију на бројним универзитетима и академским установама. Од 1967. године држао је непрекидно курсеве за магистранте, докторанте и млађе наставнике на Државном универзитету Флориде (Tallahassee). Предавао је на редовним и последипломским студијама из области права човека, међународног права и теорије права на универзитетима и академијама наука у Француској, Немачкој, Сједињеним државама, Совјетском савезу, Чехословачкој, Пољској, Румунији, Египту, Либији, Грчкој, Индији, Шри Ланки и Танзанији.

Професор Јанковић учествовао је у раду многих међународних скупова у земљи и иностранству. председавао је на Међународном семинару "Универзитет данас" у Дубровнику и семинару UNESCO-а о образовању у људској околини. Посебно је богата његова активност у органима и телима Уједињених нација у својству представника наше земље и експерта за међународно право и права човека. Као члан југословенске делегације учествовао је на заседањима Генералне скупштине Уједињених нација, Генералне конференције UNESCO-а, Европске министарске конференције ове организације и Техеранске конференције Уједињених нација о правима човека. Поред тога, биран је у личном својству за члана Комисије Уједињених нација за права човека и Подкомисије против дискриминације и заштиту права мањина. Као члан, потпредседник и председник Специјалне

групе правних експерата Комисије за права човека учествовао је у бројним специјалним мисијама Уједињених нација у земљама Азије и Африке. У тој функцији био је уважени саговорник и радо виђен гост шефова држава или влада и министара многих земаља.

Упоредо са педагошком и научном каријером, професор Јанковић развио је широку друштвену активност. На Београдском универзитету обављао је функцију проректора од 1960. до 1965. године. За време свог мандата ангажовао се на оснивању нових факултета у Нишу и Крагујевцу и Универзитету у Нишу. Проширио је међународне везе Универзитета у Београду, уводећи га у чланство Сталне конференције ректора и проректора. Као први ректор Нишког универзитета налазио се на дужности председника Заједнице универзитета Југославије. На Факултету политичких наука у Београду руководио је последипломским студијама и све до пензионисања обављао дужност директора Центра за међународне студије. Био је директор Института друштвених наука у Београду, председник Савезне комисије за науку и технологију, члан Савезног савета за образовање и културу, први председник Интерресорне комисије за права човека при Савезном секретаријату за иностране послове, члан Савезног правног савета, члан Југословенске комисије за UNESCO и председник Савезне комисије за међународну и научну сарадњу. Смрт га је затекла на функцији члана Савета Републике Србије.

Професор Јанковић оставио је иза себе богат научни опус. Био је научник неисцрпне радне енергије, потпуно предан свом позиву. Увек је успевао да прикупи и обради сву расположиву међународну литературу и документацију о темама којима се бавио. Опредељивао се за проучавање широког спектра међународних проблема, почевши од оних класичних све до непознатих и недовољно истражених. Имао је изузетан осећај да уочи нова питања која је пред правну и политичку науку постављао савремени развој међународне заједнице, али се подједнако успешно бавио истраживањем историјских корена садашњих међународних појава и процеса.

Бројни су радови на основу којих је професор Јанковић стекао врхунску научну репутацију. Студије и чланке објављивао је у публикацијама и најугледнијим часописима у Југославији, Француској, Немачкој, Сједињеним државама, Пољској, Холандији, Грчкој и Египту. Међу његовим делима посебно се издвајају уџбеници и монографије посвећене фундаменталним питањима међународног права, међународних односа и дипломатије. Професор Јанковић писац је једног од првих југословенских послератних уџбеника Међународног јавног права. На страницама овог дела, које је доживело више издања (последње 1991.), многе генерације правника и политиколога стицале су почетна сазнања из међународног права и међународних односа. Његов уџбеник објављен је на енглеском језику (*Public International Law, New York 1984*) и данас се користи као обавезна литература на неким америчким универзитетима.

Из пера професора Јанковића настао је први уџбеник дипломатије у нас (*Дипломатија-савремени систем, Београд, 1988.*), који се за разлику од других иностраних дела не ограничава само на дипломатско право и билатералну дипломатију, већ садржи синтезу теоријских схватања и властитог искуства аутора у области мултилатералне дипломатије Уједињених нација. Поред тога, он је објавио посебне књиге о међународним односима и међународном праву (Сарајево 1964.) и теорији и стварности у науци о

међународним односима (Београд 1977.). У свим овим делима дошао је до изражаја оригинални теоријски приступ проф. Јанковића заснован на концепту општег интереса међународне заједнице. Његов је став био да постоји заједничка нит која повезује сва искуства међународних односа и чини полазну основу у кретању ка трајном светском миру. То заједничко представља општи интерес који мора постати начело међународног права и међународних односа. Насупрот свим посебним интересима, његово прихватање и усвајање у пракси понашања отворило би широке путеве изласка из перманентних криза које су водиле ратовима и увек претиле светском миру и прогресу човечанства.

Проблематика права човека одувек се налазила у жижи интересовања професора Јанковића. Своје богатство теоријско знање у овој области он је успешно проверавао у пракси током бројних експертских мисија у државама чланицама Уједињених нација. За разлику од већине југословенских писаца и интернационалиста из земаља Источне Европе његово мишљење било је да савремено међународно право признаје човеку субјективитет, без обзира на за сада још непотпун обим његових права и дужности и одсуство ефикасног механизма којим би била загарантована њихова примена. Зато је у многим расправама и чланцима објављеним у домаћим часописима и страниј периодици проф. Јанковић радије говорио о међународним правима и дужностима човека, него о његовој непотпуној парничној способности на међународном плану.

Унапређење и заштита животне средине значајна је област међународног права у којој је професор Јанковић оставио неизбрисив траг. У југословенским оквирима он се међу првима посветио обради овог актуелног питања чије је успешно решавање императив времена у коме живимо. Књига "Међународно регулисање забране загађивања међународних река" (Београд 1976) и реферати посвећени међународној заштити слатких вода од загађивања и загађивању ваздуха на великој удаљености представљају до сада једина дела у нас која искључиво обрађују ово питање. Писана студиозно и аналитички она су још једна потврда врхунских научних квалитета проф. Јанковића и његове изузетне способности да пронађе праве одговоре за најделикатније проблеме из савремене међународне праксе.

Посебно подручје на коме је професор Јанковић развио своју плодну истраживачку делатност чине прилози о развоју југословенске доктрине међународног права и историјске расправе о развоју међународних односа на Балкану. Његова стална преокупација била је да домаћу и инострану јавност упозна са многим прогресивним идејама српских међународних правника с краја прошлог и почетка овог века (посебно Гиге Гершића и Милована Миловановића). Истовремено настојао је да кроз анализу Балкана као субјекта и објекта међународних односа одбаци стереотипе у светској литератури који су од сваке етапе његовог развоја правили неко "вечито" источно питање, уз упорно игнорисање балканских народа и њиховог права на сопствену историју. Резултате свог вишегодишњег истраживања законитости прошлих догађаја на овом простору, његов савремени тренутак и перспективе даље сарадње изложио је у књизи "Балкан у међународним односима" (Београд 1988.). Околност што је истовремено с нашим објављено енглеско издање монографије (*The Balkans in International Relations, London-New York 1988*) отклања и баријере језичке природе које су стајале на путу коришћења резултата наше науке у иностранству.

У нашој и страниј периодици професор Јанковић објавио је велики број чланака посвећених актуелним догађајима из области међународног права и међународних односа. У њима је анализирао различита питања, као што су пресуде Међународног суда правде у неким споровима, колонијални федерализам, концепција неутралности и несврстаности, проблем политичких затвореника и ропства или апархаид и геноцид. Бавећи се овим конкретним појавама у међународној заједници, увек је износио сопствено виђење и настојао да пружи нове одговоре на старе дилеме и недоумице.

Професор Јанковић био је врстан педагог. Бројне генерације његових студената у земљи и иностранству памтиће га као изузетног говорника који им је са лакоћом и личним шармом несебично преносио своје богато знање. Умео је да закупи пажњу својих слушалаца, да и најсложенија питања међународног права учини занимљивим и приступачним, износећи случајеве из своје дугогодишње каријере у Уједињеним нацијама. Али, чинио је то научно и стручно без лажне патетике и фразеологије. Имао је људско разумевање за колебања и проблеме студената последипломских студија и својом готово очинском пажњом и бригом бодрио их да истрају на првим, најтежим корацима у науци. Многобројни магистранти и докторанти на факултетима у земљи и иностранству увек ће се радо сећати драгоцених савета и плодне сарадње коју су остварили са њим.

Смрт је прекинула многе активности професора Јанковића. Последње месеце свог живота провео је у једној од експертских мисија на афричком континенту. Прве недеље у септембру председавао је на заседању Подкомисије Уједињених нација против дискриминације и заштиту права мањина. Управо је припремао за штампу на енглеском језику монографије посвећене дипломатији и науци о међународним односима. Надамо се да ће ове књиге бити постхумно објављене.

Делима које је оставио обогатио је југословенску науку међународног права и међународних односа и допринео њеној афирмацији у светским оквирима. Својим радом трајно је задужио Универзитет и Правни факултет у Нишу. Нама, његовим студентима, докторантима, поштоваоцима и пријатељима остаје да у овом времену брзих промена и заборавачувамо успомену на личност и дело драгог професора Бранимира Јанковића.

Др Зоран Радивојевић